

SOLIDARUMO PRINCIPŲ VAIDMUO FORMUOJANT BENDRĄ EUROPOS SĄJUNGOS ENERGETIKOS POLITIKĄ

Saulė Milčiuvienė*

*Vytauto Didžiojo universitetas, Teisės fakultetas,
K. Donelaičio g. 58, LT-44248, Kaunas
Telefonas (8 37) 327999,
El. paštas: s.milciuviene@tf.vdu.lt*

Anotacija. Straipsnyje nagrinėjamas solidarumo principo vaidmuo formuojant bendrą Europos Sąjungos energetikos politiką. Pirmoje dalyje aptariamas solidarumo principo teisinis reglamentavimas Sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo. Antroji straipsnio dalis skirta valstybių narių veiksmų analizei įgyvendinant solidarumo principą. Trečioji straipsnio dalis skirta analizei Europos Sąjungos valstybių narių gyventojų nuomonės dėl valstybių narių bendradarbiavimo energetikos sektoriuje. Nėra įtvirtinto teisiškai privalomo mechanizmo užtikrinančio, kad visos valstybės narės veiktų remiantis solidarumo principu, todėl jo įgyvendinimas yra pagrįstas savanoriškais valstybių narių veiksmais.

Pagrindinės sąvokos: Solidarumo principas, bendra energetikos politika, Europos Sąjunga, valstybės narės.

IVADAS

Valstybių narių solidarumo energetikos sektoriuje svarba labiausiai išryškėjo po 2005 m. – 2006 m. ir 2008 m. – 2009 m. dujų tiekimo krizės, kada Rusija nutraukė dujų tiekimą Ukrainai. Šios krizės pasekmės pajuto penkiolika Europos Sąjungos valstybių narių. Europos Sąjungos institucijos teigia, kad valstybių narių energetinis saugumas gali būti užtikrintas tik vykdant bendrą solidarumo principu grįstą energetikos politiką.

Šio straipsnio tikslas – aptarti solidarumo principo vaidmenį formuojant bendrą Europos Sąjungos energetikos politiką.

Šiam tikslui pasiekti keliami šie **uždaviniai**:

– Aptarti solidarumo principo teisinį reglamentavimą Sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo.

– Išanalizuoti valstybių narių veiksmus įgyvendinant solidarumo principą.

– Išanalizuoti Europos Sąjungos valstybių narių gyventojų nuomonę dėl valstybių narių bendradarbiavimo energetikos sektoriuje.

Šis solidarumo klausimas energetikos sektoriuje yra aktualus ir naujas, nes tik 2009 m. įsigaliojus Lisabonos sutarčiai pirmą kartą atsirado atskiras Sutarties straipsnis skirtas bendrai energetikos politikai paremtai valstybių narių solidarumu. O valstybės narės tebeieško geriausių būdų suderinti individualias priemones su bendrais veiksmais.

SOLIDARUMO PRINCIPAS SUTARTYJE DĖL EUROPOS SĄJUNGOS VEIKIMO

Lisabonos sutartimi pirmą kartą į Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo nuostatas buvo įtrauktas atskiras straipsnis skirtas bendrai energetikos politikai, o pati energetikos sektoriaus integracija prasidėjo tik devintojo dešimtmečio pabaigoje, t. y. daug vėliau nei kitų ekonomikos sektorių. Todėl solidarumo principo taikymo ir veikimo ribos yra labai neaiškios.

Būtent Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 122 str.¹ ir 194 str.² įtvirtina solidarumo principą energetikos sektoriuje. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 122 str. numato Tarybos kompetenciją remiantis Komisijos pasiūlymu bei vadovaujantis valstybių narių solidarumu, „...priimti sprendimą dėl ekonominę padėtį atitinkančių priemonių, ypač jei didelių sunkumų kyla dėl tam tikrų produktų tiekimo, *visų pirma energetikos srityje*“. Taigi, galima teigti, kad šiuo atveju solidarumo principas yra tiesiogiai sietinas su ekonominių krizių valdymu.

Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 194 str. solidarumo principo taikymą įtvirtina Europos Sąjungos veiksmuose kuriant vidaus rinką, bei gerinant aplinką, t. y.:

- i) užtikrinant energijos rinkos veikimą;
- b) užtikrinant energijos tiekimo saugumą Europos Sąjungoje;
- c) skatinant energijos vartojimo efektyvumą bei taupymą ir naujų bei atsinaujinančių energijos formų plėtojimą;
- d) skatinant energetikos tinklų sujungimą.

Taigi, iš šio Sutarties straipsnio aiškiai galime daryti išvadą, kad Europos Sąjungos tiek vidaus, tiek išorės energetikos politika turi būti vykdoma remiantis solidarumo principu. Nors pirmasis 194 str. I dalies sakinyje tarsi yra skirta vidaus energetikos politikos formavimui – vidaus rinkos veikimui, kūrimui ir aplinkos gerinimui, tačiau žemiau išvardinti uždaviniai – ypač energijos tiekimo saugumo užtikrinimas - aiškiai pagrindžia, kad solidarumo principo dimensija apima iš išorės bendrąją energetikos politiką.

Solidarumo principo reikšmė formuojant bendrą energetikos politiką yra vertinama labai skirtingai. Vieni šį principą laiko pamatu, kuris ateityje nulems vieningos Europos

¹ Nepažeisdama kitų šioje Sutartyje nustatytų procedūrų, Taryba, remdamasi Komisijos pasiūlymu, gali, vadovaudamasi valstybių narių solidarumu, priimti sprendimą dėl ekonominę padėtį atitinkančių priemonių, ypač jei didelių sunkumų kyla dėl tam tikrų produktų tiekimo, visų pirma energetikos srityje.

² Kuriant vidaus rinką ar jai veikiant ir atsižvelgiant į poreikį išsaugoti ir gerinti aplinką, Sąjungos energetikos politika, vadovaujantis valstybių narių solidarumu, siekiama:

- a) užtikrinti energijos rinkos veikimą;
- b) užtikrinti energijos tiekimo saugumą Sąjungoje;
- c) skatinti energijos vartojimo efektyvumą bei taupymą ir naujų bei atsinaujinančių energijos formų plėtojimą; ir
- d) skatinti energetikos tinklų sujungimą.

Sąjungos išorės energetikos politikos formavimą, kiti autoriai teigia, kad nėra mechanizmo užtikrinančio solidarumo principo įgyvendinimą, todėl jį laiko daugiau deklaratyviu, nei sukeliančiu teisinės pasekmės.³

Šią antrąją poziciją pagrindžia jau po Lisabonos sutarties įsigaliojimo priimtas 2010 m. spalio 21d. Reglamente 994/2010/ES dėl dujų tiekimo saugumo užtikrinimo priemonių⁴, kuriame nepavyko susitarti dėl privalomo solidarumo principo mechanizmo dujų tiekimo krizių atveju. Nors vienas iš reglamento tikslų užtikrinti solidarumo principo įgyvendinimą dujų tiekimo krizių metu, reglamente įtvirtinti tik savanoriško solidarumo principo įgyvendinimo pagrindai.⁵

Taip pat valstybių narių solidarumo nebuvimą ir norą nepriklausomai organizuoti savo energetikos sektorius patvirtina Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 194 str. 2 dalis⁶, kuri patvirtina valstybių narių teisę vienašališkai nustatyti: 1) energijos išteklių naudojimo sąlygas; 2) energijos šaltinių pasirinkimą ir 3) bendrąją energijos tiekimo struktūrą. Šiuo atveju valstybės narės pasirinkimą riboja tik Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 191 str.⁷ numatyti reikalavimai aplinkos reguliavimo srityje,⁸ kai Europos Sąjungos institucijos priima „priemonės, turinčias nemažai įtakos valstybėms narėms, kai šios renkasi skirtingus energijos šaltinius ir savo energijos tiekimo bendrą struktūrą“⁹. Tačiau tokiems sprendimams yra numatyta speciali teisėkūros procedūra, kurios metu Taryba pasikonsultavusi su Europos Parlamentu, Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu bei Regionų komitetu priima sprendimą vieningai. Vadinasi, kiekviena valstybė narė tokio sprendimo priėmimui išlaiko

³ Braun, J. EU Energy Policy under the Treaty of Lisbon Rules. Between a New Policy and Business as Usual. No. 31/February 2011. <http://www.ceps.eu/book/eu-energy-policy-under-treaty-lisbon-rules-between-new-policy-and-business-usual>

⁴ Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (ES) Nr. 994/2010 2010 m. spalio 20 d. dėl dujų tiekimo saugumo užtikrinimo priemonių, kuriuo panaikinama Tarybos direktyva 2004/67/EB. Europos Sąjungos oficialusis leidinys L 295/1, 2010.

⁵ Braun, J. EU Energy Policy under the Treaty of Lisbon Rules. Between a New Policy and Business as Usual. No. 31/February 2011.

⁶ Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 194 str. 2 d. „Nepažeidžiant 192 straipsnio 2 dalies c punkto, jos neturi poveikio valstybės narės teisei apibrėžti savo energijos išteklių naudojimo sąlygas, pasirinkti tarp skirtingų energijos šaltinių ir nustatyti bendrą energijos tiekimo struktūrą.“

⁷ Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo. 191 str.

„I. Sąjungos aplinkos politika padeda siekti šių tikslų:

– išlaikyti, saugoti ir gerinti aplinkos kokybę;

– saugoti žmonių sveikatą;

– apdairiai ir racionaliai naudoti gamtos išteklius;

– remti tarptautinio lygio priemones, skirtas regioninėms ar pasaulinėms aplinkos problemoms spręsti, visų pirma kovai su klimato kaita.“

⁸ Braun, J. EU Energy Policy under the Treaty of Lisbon Rules. Between a New Policy and Business as Usual. No. 31/February 2011.

⁹ Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo. 192 str. 2 d. Europos Sąjungos oficialusis leidinys C 83, 2010.

veto teisę, t.y. nors vienai valstybei narei Taryboje balsuojant prieš toks sprendimas bus nepriimtas.

SOLIDARUMO PRINCIPAS - VALSTYBIŲ NARIŲ VEIKLOS IR BENDRADARBIAVIMO PAGRINDAS

Po Lisabonos sutarties solidarumo principas turėjo tapti kerti Europos Sąjungos valstybių narių veiklos ir bendradarbiavimo principu. Idealiu atveju, įgyvendinat solidarumo principą visos valstybės narės turėtų gauti daugiau naudos nei veikdamos pavieniui, tačiau dažnai valstybėms narėms tenka ieškoti kompromiso tarp solidarumo principo ir nacionalinių interesų. Atskirose ekonomikos sektoriuose šio principo turinys ir įgyvendinimo priemonės skiriasi, priklausomai nuo valstybių narių pasiekto integracijos lygio. Tačiau daugelyje sričių, įskaitant ir energetikos politiką, nėra aiškus nei šio principo įgyvendinimo mechanizmas, nei teisinis privalomumas.

Europos Sąjungoje solidarumo principo analizė galima dviem pjūviais: i) solidarumas atsirandantis dėl didėjančios valstybių narių integracijos ir iš to kylančio poreikio veikti kartu, t.y. kada vienoje valstybėje kylančios problemas turi neigiamas pasekmes ir kitoms valstybėms narėms, todėl yra stengiamasi kartu įveikti iškilusias problemas; ii) „emocinis“ solidarumas, kurio laikomasi nesiekiant jokios asmeninės naudos.

Energetikos sektoriui yra būdinga pirmoji solidarumo forma, nes būtent šis ekonomikos sektorius yra labai glaudžiai susijęs su valstybių narių ekonominiu klestėjimu, nacionaliniais interesais ir nacionaliniu saugumu. O Europos Sąjungos sutarties 4 str. 2 d. numato, kad kiekviena valstybė narė išimtinai išlieka atsakinga visų pirma už savo nacionalinį saugumą¹⁰. Todėl čia solidarumo principo įgyvendinimas visada derinamas su kiekvienos valstybės narės nacionalinio saugumo klausimais.

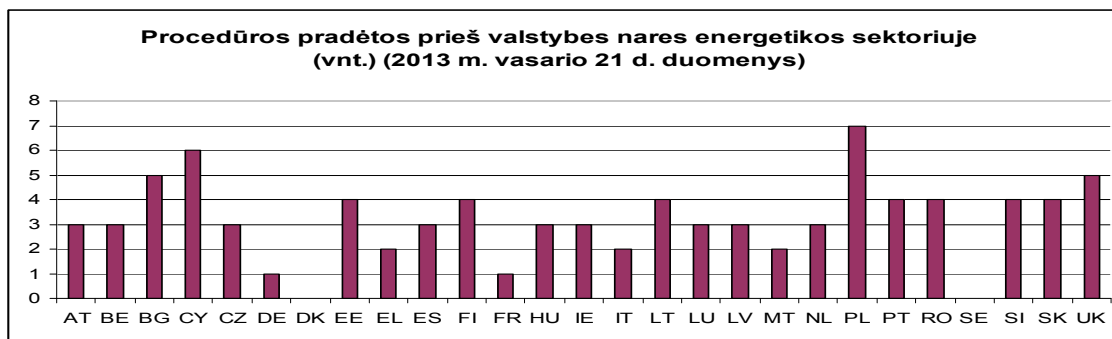
Dar viena kliūtis įtvirtinti teisiškai įpareigojantį solidarumo principą energetikos sektoriuje yra pasitikėjimo stoka tarp valstybių narių. Būtent energetikos sektorius pasižymi gausa neįgyvendintų direktyvų ir valstybių narių prisiimtų įsipareigojimų nevykdymu¹¹. Priežastys yra gana aiškios: energetikos įmonių pasipriešinimas sektoriaus liberalizavimui ir

¹⁰ O Europos Sąjungos sutarties 4 str. 2 d. „Sąjunga gerbia valstybių narių lygybę prieš Sutartis bei nacionalinį jų savitumą, neatsiejama nuo pagrindinių politinių bei konstitucinių jų struktūrų, įskaitant regioninę ir vietos savivaldą. Ji gerbia esmines valstybines jų funkcijas, įskaitant valstybės teritorinio vientisumo, viešosios tvarkos bei nacionalinio saugumo užtikrinimą. Kiekviena valstybė narė išimtinai išlieka atsakinga visų pirma už savo nacionalinį saugumą.“

¹¹ http://ec.europa.eu/energy/infringements/doc/infringements_energy.pdf

lobizmas valdžios struktūrose, energetikos sektoriaus inertiškumas ir finansinių išteklių poreikis reformų įgyvendinimui.

Europos Komisijos pateiktoje informacijoje matyti, kad nagrinėjant 2009 m. -2010 m. priimtas aštuonias direktyvas energetikos sektoriuje, prieš daugumą valstybių išskyrus Daniją ir Švediją, yra pradėtos procedūros dėl išipareigojimų nevykdymo (Grafikas Nr. 1). Daugiausia procedūrų, net septynios, yra pradėtos prieš Lenkiją, šešios prieš Kiprą, penkios prieš Bulgariją ir Didžiąją Britaniją, keturios prieš – Estiją, Suomiją, Lietuvą, Portugaliją, Rumuniją, Slovakiją ir Slovėniją, trys prieš– Austriją, Belgiją, Čekiją, Suomiją, Vengriją, Airiją, dvi – prieš Ispaniją, Italiją ir Malta, ir viena – prieš Vokietiją ir Prancūziją. Taigi, matome, kad net vienuolika valstybių narių tinkamai neįgyvendina 50 proc. ar daugiau direktyvų reguliuojančių energetikos sektorių.

Pav.1. Procedūros pradėtos prieš valstybes nares energetikos sektoriuje

Pav.1 parodo direktyvas, kurias valstybėms narėms sunkiausiai ar lengviausiai sekasi įgyvendinti:

1. Nepradėta *nei viena* procedūra dėl direktyvos 2009/125/EB nustatančios ekologinio projektavimo reikalavimus su energija susijusiems gaminiams¹²;
2. Pradėtos *dvi* procedūros dėl direktyvos 2009/71/EURATOMAS, kuria nustatoma Bendrijos branduolinių įrenginių branduolinės saugos sistema¹³;
3. Pradėtos *keturios* procedūros dėl direktyvos 2010/30/ES dėl su energija susijusių gaminių suvartojamos energijos ir kitų išteklių nurodymo ženklinant gaminį ir apie jį pateikiant standartinę informaciją¹⁴;

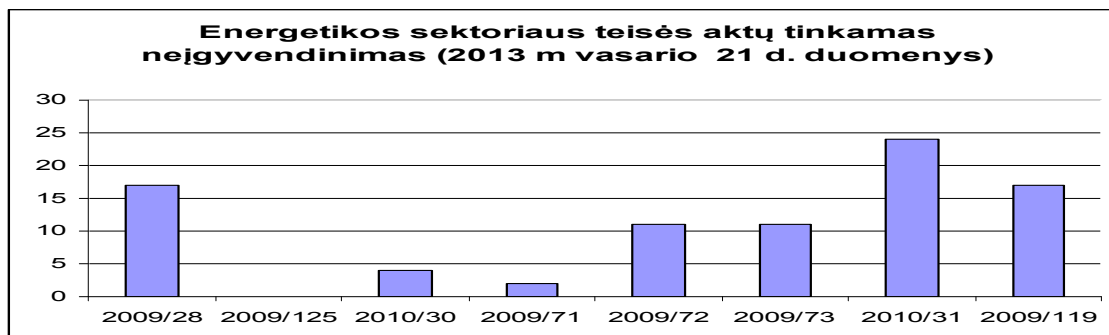
¹² Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/125/EB 2009 m. spalio 21 d. nustatanti ekologinio projektavimo reikalavimų su energija susijusiems gaminiams nustatymo sistemą. Europos Sąjungos oficialus leidinys 2009, L 285/10.

¹³ Tarybos direktyva 2009/71/EURATOMAS 2009 m. birželio 25 d. kuria nustatoma Bendrijos branduolinių įrenginių branduolinės saugos sistema. Europos Sąjungos oficialus leidinys 2009, L 172/18.

¹⁴ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/30/ES 2010 m. gegužės 19 d. dėl su energija susijusių gaminių suvartojamos energijos ir kitų išteklių nurodymo ženklinant gaminį ir apie jį pateikiant standartinę informaciją. Europos Sąjungos oficialus leidinys 2010, L 153/1.

4. Pradėta *po vienuolika* procedūrų dėl dviejų direktyvų - dėl direktyvos 2009/72/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių¹⁵ ir direktyvos 2009/73/EB dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių¹⁶;
5. Pradėta *po septyniolika* procedūrų dėl dviejų direktyvų - dėl direktyvos 2009/119/EB, kuria valstybės narės įpareigoja išlaikyti privalomasias žalios naftos ir (arba) naftos produktų atsargas¹⁷ ir direktyvos 2009/28/EB dėl skatinimo naudoti atsinaujinančių išteklių energiją¹⁸;
6. Pradėta net *dvidešimt keturias* procedūras dėl direktyvos 2010/31/ES dėl pastatų energinio naudingumo¹⁹.

Taigi, matome, kad net tris direktyvas iš aptartų aštuonių direktyvų tinkamai neįgyvendina daugiau nei pusė valstybių narių.

Pav. 2. Energetikos sektoriaus teisės aktų tinkamas neįgyvendinimas

Jeigu solidarumo principą vertintume kaip kylanti iš didėjančios valstybių narių integracijos, jis turi atitikti tris pagrindinius požymius. Pirma, valstybės narės turi vykdyti priimtus ir teisiškai privalomus įsipareigojimus energetikos sektoriuje, antrą – visos valstybės narės turi gauti ilgalaikės naudos, trečia – valstybės narės privalo padėti į sunkią padėtį patekusiai kitai valstybei narei, net gi iš dalies savo trumpalaikės naudos sąskaita.

¹⁵ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/72/EB 2009 m. liepos 13 d. dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinanti Direktyvą 2003/54/EB. Europos Sąjungos oficialus leidinys 2009, L 211/55.

¹⁶ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/73/EB 2009 m. liepos 13 d. dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinanti Direktyvą 2003/55/EB. Europos Sąjungos oficialus leidinys 2009, L 211/94.

¹⁷ Tarybos direktyva 2009/119/EB 2009 m. rugsėjo 14 d. kuria valstybės narės įpareigojamos išlaikyti privalomasias žalios naftos ir (arba) naftos produktų atsargas. Europos Sąjungos oficialus leidinys 2009, L 265/9.

¹⁸ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/28/EB 2009 m. balandžio 23 d. dėl skatinimo naudoti atsinaujinančių išteklių energiją, iš dalies keičianti bei vėliau panaikinanti Direktyvas 2001/77/EB ir 2003/30/EB. Europos Sąjungos oficialus leidinys 2009, L 140/16.

¹⁹ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/31/ES 2010 m. gegužės 19 d. dėl pastatų energinio naudingumo. Europos Sąjungos oficialus leidinys 2010, L 153/13.

Taigi, solidarumo principo įgyvendinimo būtina sąlyga yra visų pirma teisiškai privalomų įsipareigojimų savalaikis vykdymas. Tačiau kaip rodo aukščiau aptarti duomenys, būtent teisiškai privalomų įsipareigojimų nevykdymas yra viena iš pagrindinių priežasčių, užkertančių kelią sklandžiam energetikos sektoriaus pertvarkymui Europos Sąjungoje. Todėl ar galima tikėtis, kad energetikos sektoriuje bus įgyvendinamas savanoriškumo pagrindu grindžiamas solidarumo principas? Manome, kad tik tuo atveju, jei dėl didelės valstybių narių tarpusavio priklausomybės, pagalbos teikimas kitai valstybei turės ilgalaikės naudos pagalbą teikiančiai valstybei. Kitu atveju, energetikos sektoriuje valstybės narės vadovausis išimtinai nacionaliniais interesais.

Atlikta apklausa parodė, kad valstybės narės linkusios skirtingai interpretuoti solidarumo principą, įtvirtintą Sutarties dėl Europos sąjungos veikimo 122 str. Dauguma Centrinės ir Rytų Europos valstybių šią sutarties nuostatą laiko teisiniu pagrindu Komisijos koordinuojamų energetinių krizių valdymui bei bendros energijos tiekimo saugumo politikos vykdymui, tuo tarpu dauguma valstybių, tapusių Europos Sąjungos narėmis iki 2004 m., šią sutarties normą laiko teisinio privalomumo neturinčia deklaracija, kurios pagrindu gali būti priimti krizių valdymą reglamentuojantys dokumentai²⁰.

EUROPOS SAJUNGOS VALSTYBIŲ NARIŲ GYVENTOJŲ POŽIŪRIS Į SOLIDARUMO PRINCIPO SVARBĄ

Europos Parlamento iniciatyva 2010 m. buvo atlikta europiečių apklausa apie įvairias energetikos problemas ir jų požiūrį į bendradarbiavimą tarp valstybių narių bei solidarumo principo įgyvendinimą.

Žemiau aptarsiu Europos Parlamento Eurobarometre²¹ paskelbtus Europos Sąjungos gyventojų apklausos duomenis. Panagrinėsiu šiuos užduotus klausimus:

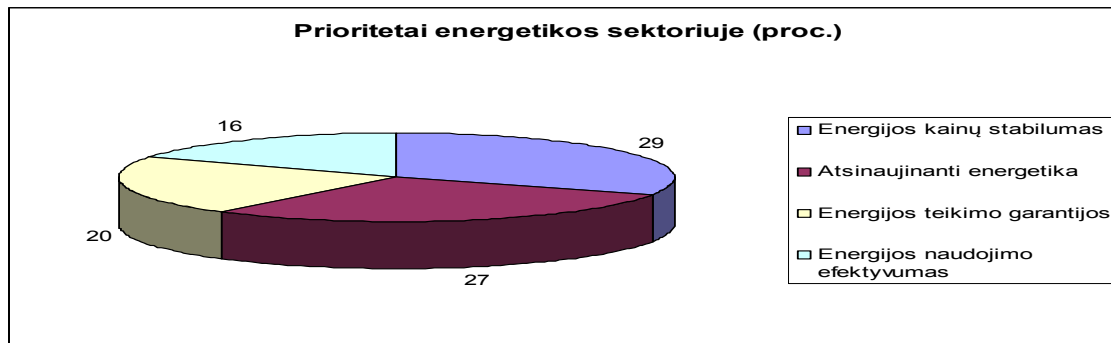
1. Kokius prioritetus europiečiai išskiria energetikos bendradarbiavimo politikoje?
2. Ar europiečiai norėtų, kad jų valstybė narė teiktų pagalbą kitai valstybei narei, kuri patiria dideles problemas energijos tiekimo srityje, valstybių narių solidarumo vardu?

Pirmas klausimas. *Kokius prioritetus europiečiai išskiria energetikos bendradarbiavimo politikoje?*

²⁰ Baumann, F., Simmerl, G. Between Conflict and Convergence: The EU Member States and the Quest for a Common External Energy Policy. Research Group on European Affairs. Discussion Paper.

²¹ European Parliament Eurobarometer (Standard EB 74.3 on Energy. The Europeans and Energy. January 2001. http://ec.europa.eu/energy/studies/doc/20110131_eurobarometer_energy.pdf

Pav.3 pateikiami duomenys, kokius prioritetus europiečiai išskiria energetikos sektoriuje vykdant bendradarbiavimą tarp valstybių narių. Net 29 proc. respondentų nurodė, kad energijos kainų stabilumas turi būti pagrindiniu valstybių narių bendradarbiavimo prioritetu. Sekantis prioritetas, kurį pasirinko 27 proc. respondentų – atsinaujinančios energetikos plėtra, energijos tiekimo saugumas yra tik trečioje vietoje ir jį pagrindiniu prioritetu nurodė 20 proc. respondentų. Paskutinėje vietoje pagal prioritetus yra energijos naudojimo efektyvumas, kurį pasirinko 16 proc. respondentų.

Pav.3. Prioritetai energetikos sektoriuje

Iš pateiktų duomenų galime daryti išvadą, kad visi keturi aspektai yra svarbūs ir nei vienas aukščiau išvadintas prioritetas neturi išskirtinio svarbumo, nes pirmąjį prioritetą „Energijos kainų stabilumas“ ir paskutinį ketvirtą prioritetą „Energijos naudojimo efektyvumas“ skiria tik 13 procentinių punktų.

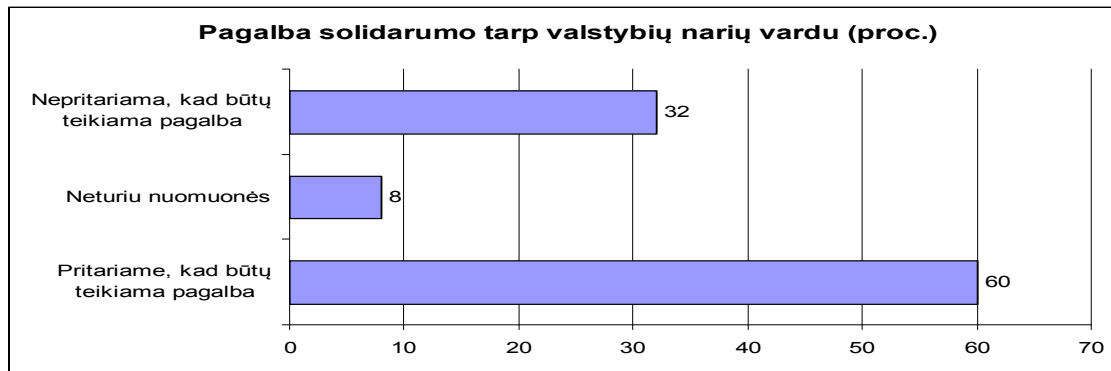
Tai, kad kainų stabilumas įvardintas pačiu svarbiausiu prioritetu, yra dėsninga, nes per 2007 m. antrą pusmetį ir 2008 m. antrą pusmetį ES-27 elektros energijos kainos buities vartotojas padidėjo 9,6 proc., o gaminių dujų - 21,1 proc. Tačiau čia pastebimas didelis skirtumas tarp valstybių narių gyventojų - net 45 proc. čekų kainų stabilumą nurodė pirmu prioritetu, ir tik 8 proc. danų.

Atsinaujinančių energijos išteklių plėtra yra pirmuoju prioritetu Švedijoje (51 proc.) ir Danijoje (52 proc.), nors šios valstybės yra energetiškai nepriklausomas, tuo tarpu Lietuvoje (12 proc.) ir Čekijoje (13 proc.) šis prioritetas yra žemiausias iš visų valstybių narių, nors šios valstybės yra vienos iš labiausiai nuo energetinės priklausomybės kenčiančių.

Dėl energetinio saugumo prioriteto didelio skirtumo tarp valstybių narių nėra – jį svarbiausiu prioritetu išskyrė nuo 6 proc. valstybių narių gyventojų iki 31 proc. Vokietijoje energetinio saugumo prioritetą pasirinko daugiausia gyventojų - 31 proc. o Kipre tik - 6 proc.

Energetinis efektyvumas svarbiausias Suomijos ir Švedijos gyventojams (25 proc.), o žemiausias Portugalijos ir Lenkijos gyventojams (9 proc.).

Antras klausimas: *Ar europiečiai norėtų, kad jų valstybė narė teiktų pagalbą kitai valstybei nariai, kuri patiria dideles problemas energijos tiekimo srityje, valstybių narių solidarumo vardan?*

Pav.4. Pagalba solidarumo tarp valstybių narių vardu

Iš pateiktų Pav.4 duomenų matyti, kad net 60 proc. europiečių pritaria, kad būtų teikiama pagalba kitoms valstybėms narėms, ir tik 32 proc. atsakė neigiamai.

Vertinant atskirų valstybių narių gyventojų pateiktus atsakymus, galime daryti išvadą, kad palankiausiai vertina pagalbos tiekimą kitai valstybei narei solidarumo vardan danai, švedai ir liuksemburgiečiai - 89 proc., o maltiečių požiūris mažiausiai palankus – tik 51 proc. pasisakė už. Taip pat didžiausias procentas maltiečių pasisakė prieš tokios pagalbos teikimą – 34 proc., mažiausias procentas prieš pasisakė kipriečių – 7 proc. taip pat - liuksemburgiečiai, lenkai ir portugalai – tik 8 proc. prieš.

Taigi, darytina išvada, kad Europos Sąjungos gyventojai remia pagalbos teikimą energetikos sektoriuje kitai valstybei narei solidarumo vardan, nes visose valstybėse narėse daugiau nei 50 proc. gyventojų pritarė tokios pagalbos teikimui.

IŠVADOS

Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo įtvirtina bendros vidaus ir išorės energetikos politikos formavimą remiantis solidarumo principu. Tačiau nėra įtvirtinto teisiškai privalomo mechanizmo, užtikrinančio, kad visos valstybės narės veiktų remiantis solidarumo principu. Todėl jo įgyvendinimas yra pagrįstas savanoriškais valstybių narių veiksmais.

Energetikos sektoriuje yra ryški pasitikėjimo stoka tarp valstybių narių, nes jis pasižymi gausa neįgyvendintų direktyvų ir valstybių narių prisiimtų įsipareigojimų nevykdymu. Todėl tikėtis, kad energetikos sektoriuje bus įgyvendinamas savanoriškumo pagrindu grindžiamas solidarumo principas yra naivu. Tai įmanoma tik tuo atveju, jei dėl didelės valstybių narių tarpusavio priklausomybės, pagalba kitai valstybei narei turės ilgalaikės naudos pagalbą

teikiančiai valstybei. Kitu atveju, energetikos sektoriuje valstybės narės vadovausis išimtinai nacionaliniais interesais.

Skirtingai nei valstybių narių vyriausybės, dauguma europiečių palankiai vertina solidarumo principo įgyvendinimą tarp valstybių narių. Jie sutinka, kad jų valstybė narė teiktų pagalbą kitai valstybei narei. Net 60 proc. respondentų atsakė, kad geresnė apsauga nuo energijos tiekimo sutrikimų yra koordinaciniai visų valstybių narių veiksmai ir tik 32 proc. respondentų teikė pirmenybę individualiems valstybių narių veiksams.

LITERATŪRA

1. Braun, J. EU Energy Policy under the Treaty of Lisbon Rules. Between a New Policy and Business as Usual. No. 31/February 2011. <http://www.ceps.eu/book/eu-energy-policy-under-treaty-lisbon-rules-between-new-policy-and-business-usual>
2. Baumann, F., Simmerl, G. Between Conflict and Convergence: The EU Member States and the Quest for a Common External Energy Policy. Research Group on European Affairs. Discussion Paper.
3. European Parliament Eurobarometer (Standard EB 74.3 on Energy. The Europeans and Energy. January 2001. http://ec.europa.eu/energy/studies/doc/20110131_eurobarometer_energy.pdf
4. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (ES) Nr. 994/2010 2010 m. spalio 20 d. dėl dujų tiekimo saugumo užtikrinimo priemonių, kuriuo panaikinama Tarybos direktyva 2004/67/EB. Europos Sąjungos oficialusis leidinys L 295/1, 2010.
5. Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo. Europos Sąjungos oficialusis leidinys C 83, 2010.
6. Europos Sąjungos sutartis. Europos Sąjungos oficialusis leidinys C 83, 2010.
7. http://ec.europa.eu/energy/infringements/doc/infringements_energy.pdf
8. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/125/EB 2009 m. spalio 21 d. nustatanti ekologinio projektavimo reikalavimų su energija susijusiems gaminiams nustatymo sistemą. Europos Sąjungos oficialusis leidinys 2009, L 285/10.
9. Tarybos direktyva 2009/71/EURATOMAS 2009 m. birželio 25 d. kuria nustatoma Bendrijos branduolinių įrenginių branduolinės saugos sistema. Europos Sąjungos oficialusis leidinys 2009, L 172/18.
10. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/30/ES 2010 m. gegužės 19 d. dėl su energija susijusių gaminių suvartojamos energijos ir kitų išteklių nurodymo ženklinant gaminį ir apie jį pateikiant standartinę informaciją. Europos Sąjungos oficialusis leidinys 2010, L 153/1.
11. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/72/EB 2009 m. liepos 13 d. dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinanti Direktyvą 2003/54/EB. Europos Sąjungos oficialusis leidinys 2009, L 211/55.
12. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/73/EB 2009 m. liepos 13 d. dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinanti Direktyvą 2003/55/EB. Europos Sąjungos oficialusis leidinys 2009, L 211/94.
13. Tarybos direktyva 2009/119/EB 2009 m. rugsėjo 14 d. kuria valstybės narės įpareigojamos išlaikyti privalomąsias žalios naftos ir (arba) naftos produktų atsargas. Europos Sąjungos oficialusis leidinys 2009, L 265/9.
14. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/28/EB 2009 m. balandžio 23 d. dėl skatinimo naudoti atsinaujinančių išteklių energiją, iš dalies keičianti bei vėliau panaikinanti Direktyvas 2001/77/EB ir 2003/30/EB. Europos Sąjungos oficialusis leidinys 2009, L 140/16.
15. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/31/ES 2010 m. gegužės 19 d. dėl pastatų energinio naudingumo. Europos Sąjungos oficialusis leidinys 2010, L 153/13.

IMPLEMENTATION OF THE PRINCIPLE OF SOLIDARITY IN THE COMMON ENERGY POLICY

Saulė Milčiuvienė*
Vytauto Didžiojo universitetas

Summary

The article analyses the implementation of the principle of the solidarity in the formation of common energy policy. In the first part of the article the legal regulation of the principle of the solidarity in the Treaty on the Functioning of the European Union is discussed. The second part of the article analyses the actions of the Members States while implementing the principle of solidarity. The third part of the article is devoted to the analysis of the opinion of inhabitants of Member States on the cooperation among Members States in energy. The solidarity principle in energy sector can be implemented solely on voluntary basis because there are no legal binding norms.

Keywords: solidarity principle, common energy policy, European Union, member states.

Saulė Milčiuvienė*, socialinių mokslų teisės krypties daktarė, Vytauto Didžiojo universitetas, Privatinės teisės katedros vedėja, docentė. Mokslinių tyrimų kryptys: energetikos teisė.

Saulė Milčiuvienė*, doctor of social science (law), Vytautas Magnus University, a head of Department of Civil Law, associated professor. Research interests: energy law.